

Posudek diplomové práce Bc. Petry Kurcové: Vliv metody Reuvena Feuersteina na didaktiku učitele základní školy

Diplomantka si v předkládané práci klade za cíl prohloubit obecné znalosti o vlivu metody FIE (Feuersteinova instrumentálního obohacování) na didaktiku učivu ve smyslu jeho subjektivně vnímaného růstu, zároveň chce konkrétně pojmenovat oblasti, ve kterých učitelé vnímají vliv metody na svou práci. Práci člení do dvou částí – teoretické a empirické.

V teoretické části představuje metodu FIE v kontextu jejího vzniku, hovoří tedy rovněž o životě R. Feuersteina - autora metody - a přibližuje čtenáři jednotlivé teoretické koncepty zásadní jak pro porozumění metodě, tak pro další analýzu práce učitelů a vnímaného subjektivního přínosu metody pro jejich pedagogickou praxi. Pro účely této práce se snaží vymezit pojem „didaktika“, se kterým následně pracuje i v empirické části. V závěru teoretického úvodu provádí stručnou rešerši výzkumů věnujících se vlivu FIE na didaktiku učitele. Tak svou práci zasazuje do širšího výzkumného kontextu.

Pro empirickou část volí diplomantka kvalitativní přístup. Data sbírá formou polostrukturovaných rozhovorů s učiteli dvou základních škol, z toho jedné pro žáky s poruchami chování. Z popisu v práci i z rozhovorů s diplomantkou je zřejmé, že vstup do škol nebyl jednoduchý. Pro analýzu dat volí dvě cesty – pro odpověď na některé výzkumné otázky využívá metodu zakotvené teorie, pro odpověď na jiné výzkumné otázky poté provádí sumarizaci a kategorizaci odpovědí.

V závěru práce konstatuje, že se jí podařilo nalézt odpovědi na kladené výzkumné otázky a tak naplnit cíl své práce. Zjišťuje, shodně s jinými výzkumy věnujícími se podobné problematice, že učitelé vzdělání ve FIE pozorují změny ve vlastním přístupu k výuce – kladou větší důraz na rozvoj strategií učení namísto učení znalostí; dbají na porozumění používaným pojmům a na práci s chybou.

Komentář k teoretické části

V teoretické části se diplomantka snaží prostřednictvím krátkých příkladů čtenáři přiblížit parametry zprostředkování. I přes svou zajímavost jsou jednotlivé příklady ne vždy přesné, bylo by tedy potřeba je ještě propracovat, aby lépe ilustrovaly jednotlivé parametry. V podkapitole o didaktice diplomantka používá pojem „zprostředkovatel“, který má velký význam zejména v souvislosti s FIE metodou, v tomto významu s pojmem také pracuje v předchozích podkapitolách. Ve chvíli, kdy jej zavádí také ve vztahu k didaktice, není zřejmé, v jakém významu tak činí (s. 25) – zda jde o „feuersteinovského“ zprostředkovatele nebo o jiné chápání pojmu. V podkapitole prezentující výzkum vlivu FIE na didaktiku učitele je vztahuje k popisované teorii didaktiky. Není zřejmé, na základě čeho přesně tvoří kategorizaci výzkumů. Celá idea se tak zdá jako zajímavá, ale nedokončená – pouze rozpracovaná.

Komentář k praktické části

Před stručným charakterizováním jednotlivých učitelů – informantů – diplomantka popisuje školy, ve kterých probíhal sběr dat. Vhodné by bylo tuto charakteristiku provést podrobněji, zaznamenat

na jednom místě např. v jakých ročnících je pracováno s FIE, jaké instrumenty jsou využívány, kdo hodiny FIE vede – zda jde o třídní učitele či další vyučující apod.

Diplomantka realizovala rozhovory s 11 učiteli – měla tedy příležitost sebrat bohatá výzkumná data. Je velkou škodou, že rozhovory nenahrávala, ale pouze si zapisovala poznámky. Tímto způsobem mohlo uniknout mnoho zajímavých podnětů, data by se jí zároveň pravděpodobně lépe kódovala, vytvořila by si tedy vhodnější základ pro další analytickou práci. Samotnou analytickou a interpretační práci vnímám rovněž jako největší slabinu předložené práce. Pro analýzu dat diplomantka volí dvě cesty – hovoří o využití zakotvené teorie a o sumarizaci a kategorizaci odpovědí. (O jakou metodu se jedná, pokud diplomantka volí sumarizaci?). Z popsaného a z předložených výstupů však lze usuzovat, že šlo spíše o označování dílčích úryvků v rozhovorech než o zakotvenou teorii. Také sumarizace a kategorizace odpovědí se jeví jako nedostatečné pro analýzu a interpretaci dat. Vzhledem k tomu, že diplomantka uvádí, kolikrát se který kód (možná by bylo vhodnější označení téma) objevil ve výpovědích, lze usuzovat, že nešlo o kódování ve smyslu použití stejné sady kódů pro analýzu celého rozhovoru, ale o označování úryvků odpovědí vždy na konkrétní otázku. Následná analýza dat je velmi chudá – vlastně jde o výčet četnosti odpovědí bez jakéhokoliv komentáře. Diplomantka se vždy vztahuje ke konkrétní výzkumné otázce a spojuje ji s konkrétními otázkami kladenými v rozhovoru informantům. Tím ale sama sobě znemožňuje skutečné přestrukturování sebraných dat a hledání nových úhlů pohledu na kladené otázky. Zároveň, tím, že vytvořené kódy vztahuje přímo k výzkumným otázkám, ochuzuje sebe i čtenáře o mezikrok samotné analýzy získaných dat, která vlastně rovnou interpretuje. (Přičemž nejde ani tak o interpretaci jako o popis daného kódu a označení četnosti jeho výskytu). Výjimečně doprovází představení kódu (tématu) úryvkem rozhovoru – tento způsob prezentace dat však lze spíše podpořit, protože práce je čtenáři následně přístupnější a jednotlivým tématům lze lépe porozumět.

Komentář k formálnímu pojetí práce

Práce po formální stránce splňuje nároky na závěrečnou práci tohoto charakteru, a to i přes drobné nedostatky ve smyslu občasných gramatických a stylistických chyb, grafické úpravy či nepřesného číslování tabulky (např. stejné číslo tabulky na s. 40 a 41). Pracuje se základní literaturou vysvětlující metodu Feuersteinova instrumentálního obohacování a cituje zahraniční výzkumy studující vliv metody FIE na didaktiku učitele.

Otázky k obhajobě

1. V jakém významu diplomantka pracuje v podkapitole o didaktice s pojmem „zprostředkovatel“?
2. Na základě čeho diplomantka třídí výzkumy vlivu metody FIE na didaktiku učitele v kapitole 5 (v teoretické části)?
3. Co vedlo diplomantku k tomu, že nenahrávala celé rozhovory?
4. Co vedlo diplomantku k volbě popsaných metod analýzy dat (otevřené kódování, zakotvená teorie, sumarizace a kategorizace)? Z jakého důvodu zvolila dva přístupy k analýze dat? Jak by diplomantka charakterizovala postup sumarizace a kategorizace?
5. Pokud by diplomantka analyzovala a interpretovala data nyní, s odstupem, jak by postupovala?

Závěr

Diplomantka se ve své práci věnuje zajímavému a stále aktuálnímu tématu vlivu metody Feuersteinova instrumentálního obohacování na didaktiku učitele. Zajímá ji, jak sám učitel prožívá vlastní změnu, případně jak jej vnímají jeho kolegové. Pro výzkum vhodně volí kvalitativní přístup a sbírá pestrá data. Vzhledem k jejich nedostatečné interpretaci a analýze tato data zůstávají nevytěžena. I přesto doporučuji práci k obhajobě.

V Praze dne 27. 8. 2018
PhDr. Barbora Lucká, Ph.D.